

Wyrok z dnia 2 czerwca 2000 r.

I PKN 692/99

Procentowe zwiększenie stawki wynagrodzenia zasadniczego przyznane nauczycielowi akademickiemu, nie będącemu polskim obywatelem, stanowi integralną część tego wynagrodzenia i jest naliczane od dolnej granicy stawki miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego przewidzianego dla danego stanowiska, chyba że pracodawca przyzna wynagrodzenie powyżej tej granicy.

Przewodniczący SSN Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Sędziowie SN: Andrzej Kijowski (sprawozdawca), Zbigniew Myszka.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 2 czerwca 2000 r. sprawy z powództwa Petera P. przeciwko Wyższej Szkole Pedagogicznej [...] w Z.G. o zapłatę, na skutek kasacji powoda i strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze z dnia 13 września 1999 r. [...]

1) z m i e n i ł zaskarżony wyrok w ten sposób, że uwzględniając kasację strony pozwanej oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Zielonej Górze z dnia 31 maja 1999 r. [...];

2) o d d a l i ł kasację powoda;

3) zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 560 zł (słownie: pięćset sześćdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Zielonej Górze wyrokiem z dnia 31 maja 1999 r. [...] oddalił powództwo Petera P. przeciwko Wyższej Szkole Pedagogicznej [...] w Z.G. o zasądzenie kwoty 11.910,31 zł tytułem wyrównania wynagrodzenia za pracę. W motywach tego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy powołał się na następujące ustalenia faktyczne i ich prawną ocenę.

Powód Peter P. został przez pozwaną WSP zatrudniony na podstawie umów o pracę na czas określony od dnia 1 października 1990 r. do dnia 30 września 1991

r., a następnie od dnia 1 października 1991 r. do dnia 30 września 1992 r. Z dniem 1 września 1992 r. powód uzyskał na czas nie określony mianowanie na stanowisko starszego wykładowcy w Nauczycielskim Kolegium Języka Angielskiego. Pismem z dnia 10 września 1992 r. poinformowano powoda, że jego wynagrodzenie będzie ustalone przez Dział Służb Pracowniczych na podstawie zarządzenia Rektora z dnia 3 lipca 1992 r. W dniu 14 września 1992 r. powód otrzymał natomiast pismo, z którego wynikało, iż na podstawie zarządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 czerwca 1992 r. i zarządzenia Rektora z dnia 3 lipca 1992 r. będzie od 1 września 1992 r. otrzymywał wynagrodzenie zasadnicze na poziomie IV w wysokości 2.700.000 zł z 30 % zwyżką w wysokości 810.000 zł, a więc w łącznej kwocie 3.510.000 zł.

W okresie od dnia 1 czerwca 1992 r. do dnia 31 marca 1997 r. podstawą określenia wysokości czterech poziomów wynagrodzenia nauczycieli akademickich były w pozwanej WSP zarządzenia jej Rektora, mieszczące się w widełkach dla odpowiednich stanowisk przewidzianych w płacowych rozporządzeniach szefa resortu edukacji. Na podstawie zarządzenia Rektora WSP [...] z dnia 17 kwietnia 1997 r. pozwana odstąpiła od ustalenia wynagrodzenia nauczycieli akademickich w oparciu o zarządzenia płacowe i przyjęła reguły określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 maja 1994 r. w sprawie wynagrodzenia nauczycieli akademickich (Dz.U. Nr 68, poz. 297 ze zm.) według stawek wprowadzonych rozporządzeniem z dnia 21 marca 1997 r. (Dz.U. Nr 45, poz. 271).

W trzech latach poprzedzających wniesienie pozwu wynagrodzenie powoda kształtowało się jak niżej:

- w okresie od października 1995 r. (z wyrównaniem w grudniu 1995 r.) do czerwca 1996 r. płaca zasadnicza była wyliczona według zarządzenia Rektora WSP z dnia 27 października 1995 r. i wynosiła 789,36 zł (stawka starszego wykładowcy bez stopnia naukowego doktora w poziomie IV – 607,20 zł x 30 %);

- w okresie od lipca 1996 r. do czerwca 1997 r. płaca podstawowa była kształtowana zarządzeniem Rektora WSP z dnia 26 czerwca 1996 r. i wynosiła 1.105,10 zł (stawka 850,08 zł x 30 %);

- po wprowadzeniu nowych zasad wynagrodzenia na podstawie zarządzenia Rektora WSP z dnia 17 kwietnia 1997 r. wynagrodzenie powoda osiągnęło 1.203 zł i było w tej wysokości wypłacane od kwietnia 1997 r. oraz nadal z wyrównaniem w maju 1997 r. Pismem z dnia 16 maja 1997 r. pozwana poinformowała powoda, iż wy-

sokość miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego zostaje od dnia 1 kwietnia 1997 r. ustalona w wysokości 1.203 zł, zaś pozostałe warunki umowy pozostają bez zmian.

W świetle tych ustaleń Sąd Rejonowy uznał, że roszczenie o wyrównanie wynagrodzenia za okres od października 1995 r. do marca 1997 r. jest bezzasadne. Pozwana przyznała powodowi tzw. wyżkę wynagrodzenia, czyli podwyższenie o 30 % stawki wynagrodzenia dla nauczycieli akademickich nie będących obywatelami polskimi. Uprawnienie to zostało wprowadzone do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 października 1990 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli akademickich (Dz.U. Nr 75, poz. 497) przez rozporządzenie z dnia 27 lutego 1991 r. (Dz.U. Nr 24, poz. 98) jako jego § 16a. Podwyżkę z tego tytułu regulował następnie § 17 powoływanego wyżej rozporządzenia z dnia 17 maja 1994 r. Z przepisu tego wynikało, że osobie nie będącej polskim obywatelem, a zatrudnionej w uczelni w charakterze nauczyciela akademickiego przysługuje wynagrodzenie ustalone na zasadach określonych w rozporządzeniu, z tym iż wynagrodzenie zasadnicze może być przez rektora podwyższone, nie więcej jednak niż o 50 % (przed zmianą – o 30 %) stawki przewidzianej na danym stanowisku, a za zgodą właściwego ministra – nie więcej niż o 100 % tej stawki. W okresie od dnia 1 czerwca 1992 r. do dnia 31 marca 1997 r. wysokość wynagrodzenia zasadniczego na poszczególnych stanowiskach nauczycieli akademickich w pozwanej WSP była kształtowana płacowymi zarządzeniami jej rektora. Powodowi przyznano wynagrodzenie zasadnicze według najwyższej stawki przewidzianej w poziomie IV dla starszego wykładowcy bez stopnia naukowego doktora, którą to kwotę podwyższono o 30 %. Wynagrodzenie obejmowało więc – wbrew twierdzeniom pozwu – ową 30 % wyżkę.

Żądanie powoda jest bezzasadne również w odniesieniu do okresu po 1 kwietnia 1997 r. Od tego miesiąca wynagrodzenie zasadnicze powoda wynosiło 1.203 zł, przy czym pozostałe warunki umowy miały – zgodnie z zawiadomieniem pracodawcy – pozostać bez zmian. Począwszy od dnia 1 kwietnia 1997 r. strona pozwana zgodnie z zarządzeniem swego rektora z dnia 17 kwietnia 1997 r. powróciła do stosowania systemu płacowego określonego jedynie w rozporządzeniach ministra. Wszyscy starsi wykładowcy bez stopnia naukowego doktora otrzymali wówczas podwyżkę wynagrodzenia o 75 zł. W konsekwencji wynagrodzenie powoda po zmianie wyniosło $925 \text{ zł} + (30 \% \times 925) = 1.203 \text{ zł}$. Przed tą zmianą wynagrodzenie powoda kształtowało się na poziomie $850 \text{ zł} + 30 \% \times 850 \text{ zł} = 1.105 \text{ zł}$. Znaczy to, że

wobec powoda nadal stosowano tzw. wyżkę wynagrodzenia. Zwrot zamieszczony w piśmie z dnia 16 maja 1997 r., że „pozostałe warunki umowy pozostają bez zmian” dotyczył – według zeznań strony pozwanej – innych (pozapłacowych) warunków zatrudnienia, wynikających w szczególności z aktu mianowania. Nie zmienił się okres mianowania, wymiar czasu pracy, czy miejsce wykonywania pracy.

W uwzględnieniu apelacji powoda Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze wyrokiem z dnia 13 września 1999 r. [...] zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że zasądził od pozwanej z ustawowymi odsetkami kwotę 6.857,10 zł i oddalił apelację w pozostałej części. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Okręgowy stwierdził, że skoro 30 % wyżka została od dnia 1 kwietnia 1997 r. „włączona” do wynagrodzenia, to tym samym doszło do istotnej zmiany warunków płacowych na przyszłość, w związku z czym mogło to nastąpić jedynie w drodze porozumienia stron albo w trybie wypowiedzenia zmieniającego (art. 42 KP). Pismo pozwanej z dnia 16 maja 1997 r. jest zdaniem Sądu na tyle nieczytelne, że również z jego treści można wnioskować, iż wynagrodzenie w kwocie 1.203 zł nie zawiera 30 % wyżki, więc powód ma do niej nadal prawo „a skoro pozostałe warunki umowy pozostają bez zmian”, to wyżka powinna być liczona od kwoty 1.203 zł. Sformułowanie odwołujące się do „pozostałych warunków” dotyczy bowiem wszystkich istotnych elementów treści stosunku pracy, w tym prawa do 30 % wyżki wynagrodzenia. Bezzasadna jest natomiast apelacja w części dotyczącej wynagrodzenia za okres przed dniem 1 kwietnia 1997 r. Powód bezspornie otrzymywał wówczas wynagrodzenie w wysokości określonej kolejnymi angażami, więc sama okoliczność, że na listach płac kwota 30 % wyżki nie była wyodrębniona w osobnej pozycji nie ma jakiegokolwiek znaczenia.

Kasację od tego wyroku w jego punkcie 1 wniosły obie strony. Pozwana zarzuciła naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 42 KP oraz §§ 8 i 17 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 maja 1994 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli akademickich, domagając się na tej podstawie zmiany zaskarżonego orzeczenia przez oddalenie powództwa w całości, względnie uchylenia tego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu kasacji podniesiono w szczególności, że tryb wypowiedzenia zmieniającego na podstawie art. 42 KP należy stosować jedynie w sytuacji, gdy zmiana treści umowy o pracę jest niekorzystna dla pracownika. Tymczasem przyznane powodowi od dnia 1

kwietnia 1997 r. wynagrodzenie w kwocie 1.203 zł było o 75 zł wyższe od poprzednio pobieranego i obejmowało także jego integralną część w postaci 30 % zwwyżki przewidzianej w § 17 rozporządzenia. W przeciwieństwie do określonego w § 8 rozporządzenia dodatku do wynagrodzenia za prowadzenie zajęć dydaktycznych w języku obcym, zwwyżka wynagrodzenia zasadniczego o 30 % dla cudzoziemców nie stanowi jakiegoś odrębnego składnika wynagrodzenia, tylko staje się częścią wynagrodzenia zasadniczego. Pozwany pracodawca nie musiał więc w piśmie z dnia 16 maja 1997 r. tłumaczyć powodowi sposobu ustalania tego wynagrodzenia i mógł użyć zwrotu, że „pozostałe warunki umowy pozostają bez zmian.

Również powód zarzucił naruszenie przepisów § 8 i § 17 powołanego wyżej rozporządzenia przez ich „błędną interpretację”, wyrażoną w uznaniu, że „skoro na listach płac powoda za okres przed 1 kwietnia 1997 r. nie wyodrębniono w osobnej pozycji zapisu o 30 % zwwyżce wynagrodzenia, to nie ma to jakiegokolwiek znaczenia w sprawie”, a także uzewnętrznioną w bezpodstawnym przyjęciu, że „skoro powodowi w okresie do 1 kwietnia 1997 r. przyznawano wynagrodzenie w czwartej, najwyższej stawce wynagrodzenia miesięcznego, ustalanego każdorazowo zarządzeniem Rektora WSP w Z.G. i wynagrodzenie to formalnie obejmowało 30 % zwwyżkę należną powodowi, to tak ustalone wynagrodzenie wypłacano w prawidłowej wysokości”. Powód zarzucił też naruszenie przez „Sądy obu instancji prawa procesowego poprzez niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych mających istotny wpływ na rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy przez odstąpienie od zobowiązania pozwanej do przedłożenia list wynagrodzeń pracowników zatrudnianych przez nią na stanowiskach starszych wykładowców w Instytutach Filologii Germańskiej i Angielskiej celem ustalenia, czy nie otrzymywali oni identycznego jak powód wynagrodzenia, pomimo że nie przysługiwała im zwwyżka w wysokości 30 % (gdyż nie została im przyznana bądź nie byli cudzoziemcami)”. Wskazując na te podstawy powód domagał się zmiany zaskarżonego wyroku przez zasądzenie powództwa w całości, względnie uchylenia tego orzeczenia i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów zastępstwa w kwocie 1.500 zł. W uzasadnieniu kasacji podniesiono, że powód jest obywatelem brytyjskim i jako cudzoziemiec nie zna dobrze języka polskiego, więc pozwana WSP powinna mu w pisemnej formie przedstawić szczegółowe zasady przyznawania i określania wysokości wynagrodzenia, a zaniechanie tego jest naruszeniem art. 78 § 2 KP. Wnoszący kasację napisał też, że powód jest przekonany, że w okresie od października 1995 r.

identyczne z nim wynagrodzenie pobierali także starsi wykładowcy nie korzystający z prawa do 30 % zwwyżki, co stanowi w istocie dowód pozbawienia go części należnego zarobku.

W piśmie procesowym z dnia 22 listopada 1999 r., zatytułowanym „uzupełnienie kasacji”, pełnomocnik powoda napisał, że nieprzeprowadzenie w postępowaniu apelacyjnym dowodu z list płac osób zatrudnionych w pozwanej WSP na stanowiskach starszych wykładowców było naruszeniem art. 382 KPC.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zasadna jest kasacja strony pozwanej, która słusznie wytyka zaskarżonemu wyrokowi, że narusza art. 42 KP w związku z § 17 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 maja 1994 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli akademickich (Dz.U. Nr 68, poz. 297 ze zm.). Ten ostatni przepis stanowi, że nauczycielowi akademickiemu nie będącemu obywatelem polskim przysługuje wynagrodzenie ustalone na zasadach określonych w rozporządzeniu, z tym że wynagrodzenie zasadnicze może być przez rektora podwyższone, nie więcej jednak niż o 50 % stawki przewidzianej na danym stanowisku, a za zgodą właściwego ministra – nie więcej niż o 100 % tej stawki. Procentowe podwyższenie stawki wynagrodzenia zasadniczego staje się integralną częścią tej stawki. Zwiększona stawka wynagrodzenia zasadniczego stanowi też podstawę naliczenia różnych dodatków do wynagrodzenia, w tym także przewidzianego w § 8 rozporządzenia dodatku w wysokości do 30 % wynagrodzenia zasadniczego, jaki rektor może przyznać nauczycielowi akademickiemu prowadzącemu zajęcia dydaktyczne w języku obcym wykładowym lub zajęcia z języka obcego będącego przedmiotem kierunkowym. W przeciwieństwie do tego, dalszych dodatków, względnie innych jeszcze składników stanowiących w systemie płacowym pochodną wynagrodzenia zasadniczego, nie ma jednak żadnych przesłanek, aby zwiększenie stawki wynagrodzenia dla nauczycieli akademickich będących cudzoziemcami traktować w oderwaniu od pozostałej części tej stawki.

Trafnie zatem zauważył Sąd Okręgowy, „że bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy jest okoliczność, iż przedmiotowa zwwyżka wynagrodzenia nie była na listach płac wyodrębniona w osobną pozycję”. Twierdzenie to Sąd odniósł jednak tylko – nie wiedzieć dlaczego – do roszczeń powoda obejmujących okres sprzed dnia 1 kwietnia 1997 r. Tę niekonsekwencję w rozumowaniu Sądu wyeksponowano w kasacji powo-

da, nawet jeśli wnoszący kasację nie dostrzega, że jest to argument za zmianą wyroku i oddaleniem powództwa w całości, a nie za jego uwzględnieniem w pozostałej części.

Skoro zwyczajka stawki wynagrodzenia zasadniczego o 30 % jest integralną częścią tej stawki, która od dnia 1 kwietnia 1997 r. wzrosła dla powoda o 75 zł, „to była to zmiana korzystna dla zainteresowanego”, więc wolno ją traktować jako objętą jego dorozumianą zgodą. Pracodawca nie był zatem – wbrew twierdzeniu Sądu Okręgowego – obowiązany do zastosowania wypowiedzenia zmieniającego warunki płacy (art. 42 § 1 KP). Oceny tej nie może zmienić powoływany przez Sąd Okręgowy fakt pobierania przez powoda przed dniem 1 kwietnia 1997 r. „maksymalnego wynagrodzenia dla jego poziomu zaszerogowania”. W ten niezbyt czytelny sposób Sąd Okręgowy próbuje wyprowadzać wnioski z różnicy pomiędzy systemem płacowym kształtowanym zarządzeniami Rektora pozwanej WSP i systemem unormowanym rozporządzeniami Ministra Edukacji Narodowej. Pierwszy z tych systemów przewidywał dla każdego stanowiska po cztery poziomy wynagrodzenia ze sztywnymi stawkami, natomiast w drugim systemie każdemu stanowisku przyporządkowana jest widełkowa stawka miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego o bardzo szerokiej rozpiętości. Znaczy to, że o ile 30 % zwyczajka wynagrodzenia zasadniczego była przed dniem 1 kwietnia 1997 r. obliczona od stawki maksymalnej, a właściwie od stawki sztywnej, o tyle po tej dacie podstawę obliczenia wzrostu stanowiła dolna granica stawki widełkowej. Dopuszczalność żądania wyższego wzrostu nie podlega – wbrew sugestii Sądu Okręgowego – żadnym domniemaniom i musi wynikać z jednoznacznego oświadczenia pracodawcy o przyznaniu wynagrodzenia zasadniczego przekraczającego dolne widełki.

Argumenty przemawiające za uwzględnieniem kasacji pozwanej Szkoły stanowią też przesłankę równoczesnego oddalenia kasacji jej pracownika. Oceny bezzasadności tej kasacji nie jest w stanie zmienić procesowy zarzut rzekomego naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisu art. 382 KPC. Przepis ten stanowi, że Sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym i jest zupełnie nieadekwatny do stanu faktycznego polegającego na nieuwzględnieniu wniosku o przeprowadzenie w tym postępowaniu jakiegoś dodatkowego dowodu. Równie bezprzedmiotowy jest zarzut naruszenia art. 78 § 2 KP. Przepis ten odsyła do trybów określonych w art. 77¹ – 77³ KP, czyli do układów zbiorowych pracy, regulaminów płacowych i przepisów

płacowych właściwych ministrów, a zatem nie daje podstaw do wyinterpretowania zeń normy nakazującej pracodawcy udzielanie na piśmie cudzoziemskim pracownikom szczegółowych informacji płacowych.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² i art. 102 KPC orzekł jak w sentencji.

=====